

כ"ר' e אר' ש"ס

(1) א"ר א"ר

2"א

וְנִרְאָה לְפָרֶשׁ, שׁוּדָאֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִשׁוֹ לְשַׁלּוֹחַ מְרַגְלִים, שְׁאִמְרוּ (ר' דְּנִימָס 6, נג) "לְתוֹר לָנוּ אֵת הַדֶּרֶךְ וְאֵת הָעֵרִים אֲשֶׁר נָבֵא בְּהַגְנָה", בְּלוֹמַר כִּי מִי שְׁאִינוּ מְכִיר הַדְּרָכִים דְּרָכוֹ לְשַׁלּוֹחַ מְרַגְלִים, וְאִין זֶה בְּלִתֵּי מֵאֲמִין, שְׁאִדְרָבָה, אִין לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּסֶם (פְּסָקִים מ: 38), וְיֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל דְּבַר שְׂרָאוֹי לַעֲשׂוֹת. וְיִהְיֶשׁע גַּם כֵּן עֲשֵׂה כֹה, שְׁשַׁלַּח בִּי אַנְשִׁים מְרַגְלִים לְרַגֵּל הָאָרֶץ (יִסְטָט 3, 6), וְדַבֵּר זֶה הִיָּה טוֹב בְּעֵינֵי ה' בּוֹדָאֵי, כִּי אִין דְּבַר רַע כָּלֵל בּוֹה, רַק טוֹב, שְׁמֹרָה לְהִיּוֹתָם זְרִיזִים³⁹ בְּכַבּוּשׁ הָאָרֶץ. וְכֵן תִּמְצָא בְּפִירוּשׁ בְּכַתּוּב "נִשְׁלַחְהָ אַנְשִׁים" בְּפִרְשַׁת דְּבָרִים (דְּנִימָס 6, נג), שְׁלָא בְּקִשׁוֹ לְתוֹר הָאָרֶץ, רַק בְּאִיזָה צַד יִוָּכְלוּ לְכַבּוּשׁ, שְׁהָרִי לֹא אִמְרוּ

וְנִרְאָה לְפָרֶשׁ, שׁוּדָאֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִשׁוֹ לְשַׁלּוֹחַ מְרַגְלִים, שְׁאִמְרוּ (ר' דְּנִימָס 6, נג) "לְתוֹר לָנוּ אֵת הַדֶּרֶךְ וְאֵת הָעֵרִים אֲשֶׁר נָבֵא בְּהַגְנָה", בְּלוֹמַר כִּי מִי שְׁאִינוּ מְכִיר הַדְּרָכִים דְּרָכוֹ לְשַׁלּוֹחַ מְרַגְלִים, וְאִין זֶה בְּלִתֵּי מֵאֲמִין, שְׁאִדְרָבָה, אִין לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּסֶם (פְּסָקִים מ: 38), וְיֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל דְּבַר שְׂרָאוֹי לַעֲשׂוֹת. וְיִהְיֶשׁע גַּם כֵּן עֲשֵׂה כֹה, שְׁשַׁלַּח בִּי אַנְשִׁים מְרַגְלִים לְרַגֵּל הָאָרֶץ (יִסְטָט 3, 6), וְדַבֵּר זֶה הִיָּה טוֹב בְּעֵינֵי ה' בּוֹדָאֵי, כִּי אִין דְּבַר רַע כָּלֵל בּוֹה, רַק טוֹב, שְׁמֹרָה לְהִיּוֹתָם זְרִיזִים³⁹ בְּכַבּוּשׁ הָאָרֶץ. וְכֵן תִּמְצָא בְּפִירוּשׁ בְּכַתּוּב "נִשְׁלַחְהָ אַנְשִׁים" בְּפִרְשַׁת דְּבָרִים (דְּנִימָס 6, נג), שְׁלָא בְּקִשׁוֹ לְתוֹר הָאָרֶץ, רַק בְּאִיזָה צַד יִוָּכְלוּ לְכַבּוּשׁ, שְׁהָרִי לֹא אִמְרוּ

וְלִפְיֶכֶךְ אִמְרוּ לְהֵם מִשָּׁה שִׁישְׁלַחוּ הַמְרַגְלִים וְלִרְאוֹת הַטּוֹבָה הִיא אִם רַעָה, וְכָל הָעֵנִין הַכְּתוּב בְּפִרְשָׁה הַזֹּאת, וְהַכֵּל עֲשֵׂה מִשָּׁה רַבִּינוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם אוֹלֵי יַחְזוּרוּ בְּהֵם וְאֵל יִשְׁלַחוּ כְּשִׁירָאוֹ שְׁאִנִּי מִצְוָה לְהֵם לְשַׁלּוֹחַ וְלִרְאוֹת, [ש] אֲלֵמְלָא לֹא הִיָּה טוֹבָה — לֹא הִיָּתִי אֹמֵר לְהֵם לִרְאוֹת עַל כָּל דְּבַר וְדַבֵּר, וְכַךְ הוּא הַמְּשַׁל שֶׁהִבִּיא רִשׁ"י בְּאַלְהָ הַדְּבָרִים (דְּנִימָס 6, נג). וְמָה שְׁכַתֵּב רִשׁ"י לְקַמֵּן (ס) וְלֵמָה אִמְרָה בְּתוֹכָחוֹת⁴³, וְלֹא מִתְרַץ שְׁאִמְרָה בְּתוֹכָחוֹת מָה שְׁלֹא הִיוּ מֵאֲמִינִים לְדַבְרֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ שְׁאִמְרוּ שֶׁהָאָרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה, הִכִּי פִירוּשׁוֹ, לְמָה אִמְרוּ מִשָּׁה רַבִּינוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם "וְיֵטֵב בְּעֵינֵי" בְּתוֹכָחוֹת, שְׁכִיּוֹן שֶׁהִיָּה טוֹב בְּעֵינֵי מִשָּׁה רַבִּינוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, לֹא הִיָּה לֹאמֵר לִשְׁוֹן זֶה בְּתוֹכָחוֹת, וּמִתְרַץ דְּלִשְׁוֹן זֶה בְּעִצְמוֹ תוֹכַחָה הִיא, כִּי הוּא מִשְׁל וְכוּ', וְלִפְיֶכֶךְ כְּשִׁרְאִיתָם שֶׁהוּא טוֹב בְּעֵינֵי הִיָּה לְכֵם לְחַזּוֹר וְלֹאמֵר לֹא

רַק "אֵת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה" (ס), וְלֹא זָכְרוּ כָּלֵל מִמָּה שְׁנִזְכַּר בְּפִרְשָׁה הַזֹּאת "הַטּוֹבָה הִיא אִם רַעָה הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה" (פְּסוּקִים י, יט), נִרְאָה שְׁלֹא אִמְרוּ שׁוֹם דְּבַר מִזֶּה, וְלִפְיֶכֶךְ הִיָּה טוֹב בְּעֵינֵי מִשָּׁה. וְדַבֵּר זֶה פִּירוּשׁ גַּם כֵּן הַרְמַב"ן ז"ל⁴⁰.

וְהִיָּה נִמְלֵךְ בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאִין לַעֲשׂוֹת כָּלָּא עֲשֵׂי"י, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רֵאָה מָה שְׁבַתוֹךְ לְבֵם הָרַע, שְׁלֹא הִיָּה זֶה בְּלִבְכֶם רַק תּוֹאנָה, וְכוּונָתָם שְׁלֹא הִיוּ מֵאֲמִינִים שֶׁהָאָרֶץ טוֹבָה, וְשִׁמָּא חֻזְקִים הֵם וְלֹא יִוָּכְלוּ לְכַבּוּשׁ אוֹתָם, וְהִיוּ יִרְאִים מֵהֵם. אֲלֵא שְׁלֹא רַצּוֹ לְדַבֵּר מִזֶּה דְּבַר, וְתַלּוּ אֵת הַדְּבַר שִׁישְׁלַחוּ מְרַגְלִים לְתוֹר לְהֵם הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יַעֲלוּ בָּהּ, וְאֵת הָעֵרִים אֲשֶׁר יִבּוֹאוּ רֵאשׁוֹנָה בְּהֵם. אִמְרוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "שְׁלַח לך" לְרַעַתְךָ, אִנִּי אִינִי מִצְוָה לְךָ וְכוּ', כִּי הִבֵּא לְטַמָּא פּוֹתַחִין לוֹ (שְׁמַן קד.)⁴².

נֹאז מַעֲתָה הַבֵּין מִשָּׁה כּוּוֹנָתָם הָרַעָה הַזֹּאת,

נְשַׁלַּחַה מְרַגְלִים, שְׁהָרִי הוּא בְּטוֹחַ שֶׁהָאָרֶץ הִיא טוֹבָה, וְאִפְּלִלוּ הִכִּי חִטָּאתָם וְלֹא הִאֲמַנְתֶּם, וְלִפְיֶכֶךְ אִמְרָה בְּתוֹכָחוֹת.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ (יג, טז).

וּבְרִשׁ"י: "הַתְּפַלֵּל עֲלֵינוּ: י-ה יוֹשִׁיעַךְ מֵעֲצַת מְרַגְלִים". מִשָּׁה רַבִּינוּ הוֹסִיף כְּצַעֵד מְקַדְּדִים אֵת הָאוֹת י' לְשִׁמּוֹ שֶׁל הוֹשֻׁעַ, וְחִזַּ"ל מְגַלִּים כִּי הִיוּ"ד נִלְקַחָה מִשְׁמָה שֶׁל שְׂרָה אִמְנוֹ שְׁנִקְרָאָה קוֹדֵם לְכֵן 'שְׂרָי'. ז"ל הַמְדַרְשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לֶךְ לֶךְ פ'ר' מ:ז): "אִמְרוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי יוּ"ד שְׁנִטַּל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׂרֵי הִיָּה טַס וּפּוֹרַח לְפָנֵי כִסְאוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. אִמְרוּ לְפָנֵינוּ: רַבִּישׁ"ע בְּשִׁבִיל שְׁאִנִּי קִטְנָה שְׁבִאוֹתִיוֹת הוֹצֵאתָנִי מִשְׂרָה הַצַּדִּיקָתָה, א"ל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לְשַׁעֲבֵר הִיָּיתָ מִשְׁמָה שֶׁל נִקְבָּה וּבִסּוּפֵן שֶׁל אוֹתִיוֹת עִכְשָׁיו אִנִּי נוֹתֵנְךָ בְּשִׁמּוֹ שֶׁל זָכַר וּבְרֵאשִׁין שֶׁל אוֹתִיוֹת, שְׁנִאֲמַר (בְּמִדְבָר יג) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ, א"ר מִנָּא לְשַׁעֲבֵר הִיָּתָה שְׂרֵי לְעִצְמָה עִכְשָׁיו תִּהְיֵה הִיא שְׂרָה לְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם".

פֶּשֶׁר דְּבַר שְׁמַעֲתִי מִמּוֹ"ר הַגְרִי"ד ז"ל. הוֹרָאתָה שֶׁל הָאוֹת יוּ"ד הִיא עַל עֵנִין כְּנוֹס וּפְרֻטִי, שְׁעַל יְדֵי הַיּוּ"ד הוֹפֵךְ הַדְּבַר שִׁיּוֹן לוֹ בְּפִרְטִיוֹת, כְּגוֹן כִּסָּא — כִּסְאֵי. וְלִפְיֶכֶךְ נִקְרָאָה שְׂרֵי — "לְשַׁעֲבֵר הִיָּתָה שְׂרֵי לְעִצְמָה", וְלִשְׂרָה הַעֲתִידָה לְהִיּוֹת מַעֲתָה אִשְׁתּ בְּרִיתוֹ שֶׁל אֲבֵרָהם "אֲב הַמּוֹן גּוֹיִים", הוֹעֲנֵקָה הָאוֹת ה' הַמְדַרָּה עַל הַמְרַחֵב שֶׁל הַתְּפִשְׁטוֹת וְהַתְּרַחֲבוֹת הַשְּׁפַעְתּוֹ שֶׁל בֵּית אֲבֵרָהם — "עִכְשָׁיו תִּהְיֵה הִיא שְׂרָה לְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם". וְלַעֲזוּמַת זֹאת, הַעֲנִיק מֹשֶׁה אֵת הָאוֹת יוּ"ד לְהוֹשִׁעַ בֶּן נֹון, כְּדֵי שְׁלֹא תוֹשְׁפַע דַּעְתּוֹ הַפְּרֻטִית הַטּוֹבָה מֵהַלֵּךְ רוּחַם הַשְּׁלִילִי שֶׁל הַמְרַגְלִים וּמִדַּעַת הַקְהָל שֶׁל "הַעֲדָה הָרַעָה הַזֹּאת".

2

ק"כ

3'

11

אלה שמות האנשים וגו' ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג, טז).

בתרגום יונתן בן עוזיאל: וכדי חמא משה ענתנותיה. קרא משה להושע בר נון יהושע.

(3)
רע
A.11

וצריך להבין כוונת התרגום, שנראה דבגלל שהי' עניו לכן קרא שמו יהושע, ולפי דרשת חז"ל (סוטה ל"ד ב') במה שקראו יהושע, ביקש עליו רחמים שהקב"ה ישיעו מעצת המרגלים, ומה שייך זה לענותותו, וכבר דיברו המפרשים בזה.

6

ואפשר לבאר בזה, דבאמת לא היה מקום לחשוד על יהושע שיצטרף להיות בעצת אחת עם המרגלים, לפי מה שנתבאר לעיל מדברי הוזה"ק בענין המרגלים, שכתב חז"ל: כולם אנשים, כולו וזאין חזו ורשי דישאל הוה, אבל אינן דברו לגרמיהו עיטא בישא, אמאי נטלו עיטא דא, אלא אמרו אי ייעלון ישראל לארעא בתעבר אנן מלמהור דישין וימני משה רישין אחרנין, דהא אנן זכנן במדברא למהוי רישין אבל בארעא לא נזכי, ועל דנטלו עיטא בישא.

14

להניא ולמנוע את ישראל מלהכנס בארץ, אשו כלי כוונתם היתה בעצה זו כדי שישארו בנשיאותם במדבר, מה שאין כן ביהושע שהתנבאו עליו שהוא יהיה מנהיגם של ישראל בארץ במקום משה והוא יכניסם, אי"כ אדרבא בודאי שמשום כך לא יהיה עם עצתם של המרגלים — אלא ידבר בשבח הארץ לחזק ולאמץ לבם שיאבו להכנס בה, היפוך כוונתם ומזימתם של שאר המרגלים, ולא היה שום מקום להתפלל עליו ביהוד שינצל מעצת המרגלים.

אולם כיון שראה משה את ענותנותיה של יהושע, שכאשר שמע את נבואתם זו של אלדד ומידד חרה לו עד מאד והתמרמר כל כך, עד שעל אף מורא רבו לא היה יכול להתאפק ואמר לו למשה אדוני משה כלאם, כלומר כלם מן העולם, ומשום זה אמנם נענש יהושע, מצד מורה הלכה בפני רבו, דכן אמרו בגמרא עירובין (ט"ג א'), אמר ר' לוי, כל דמותיב מלה קמיה רביה, אויל לשאל בלא ולד, שנאמר ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם, וכתוב (דה"א ז') נון בנו יהושע בנו, עיי"ש, אשר מכל זה התברר והתבלט גודל ענותנותיה של יהושע עד היכן גרמה לו נבואה זו צער והתמרמרות, עד שלא היה יכול להתאפק מליומר בפני משה כלאם, וכיון שכן לא היה שוב מקום לומר דמצד סיבה זו שהוא יהי' מנהיגם של ישראל בארץ, משום כך יתנגד ויהיה בהיפוך מעצת המרגלים, ולכן חשש משה שלא יצטרף חלילה עם עצת המרגלים, והתפלל עליו שהי' יושיע אותו מעצתם.

21

22

34

41

(2)

מדרש (5)

מדרש (4)
גככ

מדרש ילקוט (ונו מסמ"ד) על פסוק ותשא כל העדה ויתנו את קולם, אמר רבי יוחנן אותו היום ליל תשעה באב וזה אמר הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חגם אני אקבע לכם בכיה לדורות עכ"ל. להבין קשר ענין עון זה עם חרבן הבית נקדים הפסוק כי עלה מות בחלוננו בא בארמנותנו להכרית עולל מחוץ בחורים מרחובות (ימ"ט ע"ג), וכמה דקדוקים יש בפסוק הזה, ובפרט מות בחלוננו מה ענין חלונות לכאן.

כי חזק הוא ממנו (י"ג ל"א) בתלמוד מס' סוטה (ל"ה א') דרשו, כי חזק הוא ממנו כביכול גם מה' עצמו, וביארו זה ואמרו, אל תקרא ממנו אלא ממנו, והבאור הוא כי המלה "ממנו" אפשר להבין כמו "מאתנו" וכמו "מאתו", ואמר אל תקרא ממנו במובן מאתנו אלא במובן מאתו. והלשון "אל תקרא" אינו במובן שנוי הקריאה (כי הקריאה לא תשתנה כאן), אך במובן הבנתו.

וכתב ספר טוב הארץ, יש למעלה חלון אחד מכוון נגד בית המקדש ובית המקדש כלו תחת החלון ההוא וכשהיה השפע יורד מלמעלה דרך צינור מלכות היה יורד או דרך הישרה עד חלון הנוכח ונגד משם עד בית המקדש ומבית המקדש יתפשט על כל ארץ ישראל, וכשרבו הפרצים בבית המקדש ראשון מהבל דברי

כמו ולבי ראה הרבה חכמה (קהלת א' ט"ז), ראו דבר ה' (ירמיהו ב' ל"א), כלומר, הבינו דבר ה'. והכונה כאן לא תקרא — אל תבין כך אלא כך. אך לא נתבאר מה דחקו להדרש להבין כונה אימה בכו בדבריהם, ולא בפשיטות ממנו במובן מאתנו. ונראה הבאור, משום דאם נדייק, לא מצינו בכלל בהרצאת המרגלים על דבר חכונת הארץ כל דבר מפליא לרעה ולרוב לב, כי הו' בצאתם פקד משה עליהם לראות ולהתבונן על כל ועל הכל, ולהשיב מה שיראו ומה שיבינו, ואת זה קיימה הו' לא מנעו מלהגיד גם צד הטובה שבה, כי היא זבת חלב ודבש, אך כי מצאו את האנשים שם גבורי כח מאוד, והו' על זה פקד אותם משה, באמרו להם, וראיתם את העם היושב בו החזק הוא הרפה (פסוק י"ח), ואיך היו יכולים להכחיד מה שראו בעיניהם ומה שלפי ראייתם דנו בלבם, ואם כן, מה כל הרעש מחטא המרגלים בשעתו ולדורות, ואם גם נאמר, שטעו בהשקפתם או שהפליגו מעט, אך אין כל הדעות שוות, ולזה נראה המצב נורא וקשה, ובכל אופן שהוא אין אשמתם גדולה ונוראה בערך עונש תוצאתה.

לשון הרע התחיל להסגר מעט מעט מהחלון עד שבתשעה באב נסגר כלו ונפסק השפע ונחרב הבית עכ"ל. ולעיל אמר הכתוב (שס פסוקים צ"ו) וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא וכו', חץ שחוט לשונם מרמה דבר וכו', דהיינו נגד בעלי לשון הרע.

ואת זה עמדו חז"ל לחקור הדבר מרעש חטאתם וזדון לבם, ועמדו על נקודה אחת בדבריהם, באמדם, כי חזק הוא ממנו, כביכול מהקב"ה, ובוה הראו רוח כפירה עקרית בהם, וגם הטעו בה את לב העם, וזה אמנם חטא שלא יכופר.

והשתא אתי שפיר כי עלה מות בחלוננו שמוחמת הבל לשון הרע בא המות באותו החלון שנסגר כלו, ונודע (פ"ג ט"ט ע"ג ל"ט פ"ט) שעיקר המיתה היא שנסגרו ונסתמו מאותו האדם אורות החכמה העליונה, על דרך והחכמה תחיה את בעליה, ולפיכך קרא לסגירת החלון מיתה שהכל אחד, וכשנסגר החלון בא חמות בארמנותנו שנחרב הבית.

וגם אפשר לתוספת, כי לא בלא יסוד שינו חז"ל את המובן במלת "ממנו" מן "מאתנו" אל "מאתו", יען בני עפי' המובן "מאתנו" אין זה ערך שזה לגבורה הענקים לגבורת ישראל, ואין ביניהם כל משל דמיון, והם בערך שתי הקצוות, כי כמו שלא שייך לומר, שהארי הנזמר יותר חזקים מרחל וכבשה, או כי איש בן שלושים לכח יותר מילד בן חמש שנים, כך לא תתקבל ההגבלה מן גבורת עם גדול בענקים היושב נטוע על ארצו ועל אדמתו זה כמו מאות בשנים לערך הגבורה של עם מעונה ומדוכא מעבודת פרך בתוהו ובלבנים ומטולטל בדרך המדבר ומנוסה בכמה תלאות והרפתקאות, הולכים, נעים ונדים ממקום למקום בתוסר כל, ובהקבלה זו לא יצויר ציור נאמן להפלגת גבורתם של בני הארץ ההיא, הרי' להם להמרגלים לומר כי חזק הוא עד מאוד, או להמשילים לאילה ולחסון וכדומה.

להכרית עולל מחוץ שבשביל הלשון הרע אסכרה באה לעולם, והאסכרה בר מינן על הרוב נופלת על החינוקות, והו' להכרית עולל, ואפילו מחוץ, כדאמרינן בירושלמי דפאה (פ"ק ב' הלכה ב') שהוא (נעל הלשון הטע) אומר כאן והורג ברומי אומר ברומי והורג כאן, ובחורים מרחובות כדאמרינן התם שדורו של דוד היו יוצאין למלחמה ונפלין מפני שהיו בהם דלטורין, ועוד הוסיף (שס פסוק כ"ב) ונפלה נבלת העם הזה בדומן על פני השדה

ולכן ראו חז"ל לתפוס בכונתם בלשונם כי חזק הוא ממנו במובן מאתו, וכלפי מעלה, ועוד כתבנו מענין זה בספרנו מקור ברוד, וכאן די בזה.

(2)

ההכרה בכוחות תנאי לעליה

"ישם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונחי בעינינו פהגבים וכן
היינו בעיניהם" (ג, לג)

אמר האדמו"ר מקוצק, "וכן היינו בעיניהם", ומניין להם שכך היו
בעיניהם? "כי כן היינו בעינינו"!

מכאן רואים את השפעת מחשבת האדם על עצמו, לטוב ולמוטב. אם
מחשיב האדם את עצמו לקטן, הרי שמעשיו יהיו קטנים, ולהפך, אם
תפיסתו בעיני עצמו תהיה חיובית, הדבר יחייבו להתנהג בהתאם.

הקשה רבי מרדכי מן זצ"ל, ראש ישיבת "בית הלל" מה פשר המנהג לשבח
חתן, האם אין זה נוגד את דרך הצניעות?

וביאר, כי האדם אינו יכול לעלות ולהתעלות, אם אינו מכיר בכוחותיו
הגדולים לזה. ובק בהיותו יודע מהם "כלי העבודה" שניתנו לו, יוכל
להשתמש בהם ולנצלם כראוי.

יסוד זה הוא מה שאמר רבי עקיבא לתלמידיו "שלי ושלכם שלה הוא"
(כתובות סג, א). שכל מה שהשיג בתורה הוא בזכות אמונתה של אשתו
בכוחותיו.

שכידוע היה רבי עקיבא עם הארץ, ובגיל ארבעים אף לא ידע קרוא וכתוב,
וכיצד הצליח להפוך לראש ישיבה ותנא קדוש? אין זאת אלא משום שאף
שהיתה אשתו בת עשירים, והיתה יכולה להינשא למי שלבה חפץ, בכל
זאת עזבה הכל ואף נותקה מבית אביה, כי היתה בטוחה בבטחון גמור
שהוא נועד לגדולות. זה נתן לו את ההכרה בכוחותיו, וכך הגיע למה
שהגיע.

בתקופת כהונתו של רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, כראש ישיבת "מיר", אחד
מבאי הישיבה היה במצב רוחני ירוד, ורצה להתחזק. הוא ניגש לרבי נתן
צבי ובקשו ללמוד עמו בחברותא. רבי נתן צבי נענה לבקשתו וקבע איתו
זמן ללימוד קצר משותף. יום אחד, בעת לימודם, שח לו רבי נתן צבי
שבכוונתו להנהיג בישיבה מבצע "לימוד שתיים עשרה שעות ביממה". הוא
אף הוסיף לספר לו שיהיו חמישה ימי רישום למבצע.

כשהגיע רשימת משתתפי המבצע, היה רבי נתן צבי באמצע לימודו עם
אותו בחור. פנה אליו ראש הישיבה ושאלו: "והיכן אתה ברשימה"? צחק
הבחור: "מה זה שייך אלי"? אך רבי נתן צבי הורה לו לרשום את שמו.
הבחור היה מופתע מאוד, שכן באותה תקופה למד בקושי שעה או
שעתיים ביום. במחשבה שנייה הגיע למסקנה כי אם ראש הישיבה היודע
את מצבו, ובכל זאת מאמין בו שהוא שייך למבצע זה, הרי שכדאי לנסות
יום יומיים ולראות איך יתמודד.

והוא הצליח! ביום השלישי התעייף ושכב על מיטתו בשעת לילה
מוקדמת, כשהוא מנסה בכח להשלים את שעות הלימוד בעיון בספר
"קיצור שולחן ערוך", עד שנרדם. בבוקר השכם התעורר כשהספר בידו,
הוא רץ ליטול את ידיו והמשיך ללמוד במשך שעה ארוכה. כשגמר ללמוד,
שכח את השעה המוקדמת, ורץ לביתו של רבי נתן צבי, שכה רצה לראותו
בגדולתו.

6

יאמרינן בפרק י' דפסחים (דף ק"ח ע"ב) כל
המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים.

יבדרך זה יובן הכתוב למעלה (ירמיה
סג פסוקים י"ב י"ג) על מה אברה
הארץ וכו' ויאמר ה' על עזכם את תורתו
אשר נתתי לפניכם ולא שמעו בקולי ולא
הלכו בה. הם עזבו את תורתו ולא זה

בלבד אלא אף לא שמעו בקולי, שכמה
פעמים הזהרתים שלא לספר לשון הרע
והם מספרים ומקבלים אותו, ואף על פי
וכן שספרו לשון הרע וכבר הטאו, אם היו
חוזרים לתורה היו מתרפאין, כדאמרינן
בערכין (דף ט"ז ע"ב) מאי תקנתיה דמצורע
יעסוק בתורה דכתיב (משלי ט"ז ד) מרפא
לשון עץ חיים, והם לא רצו כזה ולא
הלכו בה לכן אברה הארץ.

ובזה אתי שפיר אף המדרש (ליקוט)
הנ"ל שהבית לא נחרב אלא לאחר
שנסתם החלון והחלון לא נסתם אלא בעון
לשון הרע, ובעת החרבן שחמאו כלשון
הרע נתעורר עליהם עון האבות ומצא
מן את מינו וניעור ומול יום ושעה גרם,
וכך אמר להם הקב"ה אני אקבע לכם
בכיה לדורות שאם בניכם יאחזו מעשה
אבותיהם ויחמאו בלשון הרע יהיה להם
בכיה לדורות כיום הזה דוקא.

4

רבי נתן צבי התרגש לראות שהוא מחובר כל כך לתורה, עד שהלך לישון מתוך לימוד, וכך נרדם ואף כשקם, למד. רבי נתן צבי נשק לו בחום, ולאחר מכן ניגש לארון, הוציא בקבוק ליקר, ושתה איתו "לחיים".

8

באותו בוקר חל אצלו המפנה. היתה זו עבורו שעת הכרעה. הוא קיבל החלטה נחושה להתחזק ולעשות שינוי בר קיימא. אט אט הוא עלה והתעלה, השלים את כל ימי המבצע של שתיים עשרה השעות ליום, והמשיך לעלות ברמת לימודו. הוא נישא והמשיך ללמוד כמה שנים כאברך בישיבה.

כשעזב את הישיבה לביתו שבחו"ל, ערכו לו חבריו מסיבת פרידה, שם סיפר את סיפורו. ציבור המשתתפים במסיבת הפרידה, שברובו היה מורכב מאברכים חדשים בישיבה, לא האמין למשמע אזניו, שאותו אברך חשוב היה פעם במצב רוחני ירוד.

9

אלה הן

רב. וידעו בני ישראל במדבר וגו'. קשה מה צא הכחוש להשמיטנו שכיו ישראל במדבר, ויתבאר ע"פ מה שאמרו במסכת שנה (ל"ו) ח"ל אמר רב יהודה אמר שמואל מקושש מעביר ד' אמות רבויי היה ע"כ, גם אמרו במסכת שנה פ"א (ו') ח"ל ה"ר וכו' סרעיא ופלגיא וכו' זו היא רב"ר, והקשו בש"ס ולחשוב נמי מדבר דהא תניא איהו רב"ר סרעיא וכו' והמדבר, ותירץ אב"י לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל שרויים במדבר כאן בזמן הזה, ופירש"י ח"ל בזמן ההוא חשבו רב"ר בזמן הזה אינו מקום הלוך לרבים פי' וצרייחא דקתני וקמדבר רמא) הו' קמ"ל דהו' איכא רבים מלויים עכשו במדבר חדיר ג"כ היה בכלל רב"ר, והוא מה שאמר הכתוב כשראה להודיע עון המקושש שהוא מעביר ד' אמות לסברה ר' יהודה הקדים לומר ויהיו בני ישראל במדבר פי' ויבא הוא שנחשב לו חילול השבת להתחייב מיתה, אבל אם לא היו ישראל במדבר הכס

שכיו מעביר ד' אמות שם אינו חייב שאף לו דין רב"ר, ולפי סברה רמב"ם (פ"ד סי' שנה) כפי מה שנשמע מדבריו ממה שמכא במדבר בכלל רב"ר ולא חלק אם מלויים ישראל לשאינם מלויים, ופירשתי זו בחיבורי הפן סי' שנה ו') שהצרתו בימי הארץ שהרמב"ם מפרש דברי אב"י ע"כ כאן בזמן שהיו ישראל פי' הגא' שהזכיר המדבר מדבר על איהו זמן לזה מנחו ג"כ ותנא שלא הזכירו אינו מדבר אלא בזמן הזה וזמן האז' אינו מלויים הולכי מדברות ולד' שאינם מלויים לא ערה להשמיטנו דין, ואה"כ שאפי' בזמן הזה המדבר רב"ר רמב), אי"כ נחזור לקושיותינו לדרך זה למה הולך הכתוב לומר ויהיו בני ישראל במדבר, במבאר ע"פ מה שאמרו עוד שם (שנה ל"ו) ח"ל במתנייתא חנא מקושש חולש הו' ע"כ, ולד' שהקשה לדברי הגא' והלא אמרו רבותינו (חולין פ"ח) צדינו כיווין דם היה וישף חק מכסים בעפר המדבר מפני שהיא מליחה ואינה מלמחה ע"כ אי"כ מנין ילאו נמחים במדבר שהלשם מקושש, למה הקדים לומר ויהיו בני ישראל במדבר, ואמרו ז"ל (במד"ד י"ט) שצארה של מרים היה משקה וכו' מעלה גנות ופירסוים וא"כ היו גדלים נמחים במדבר לחלוש, גם לנצרת רב חלל בר יעקב שאמר (שנה ל"ו) מעמר היה והיישג ג"כ הכתוב

בדרך זה רמב):

5